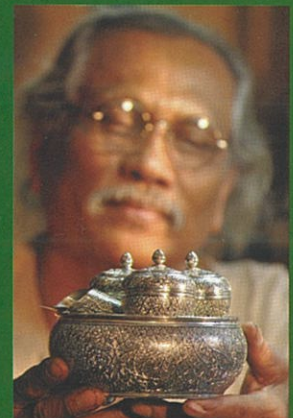

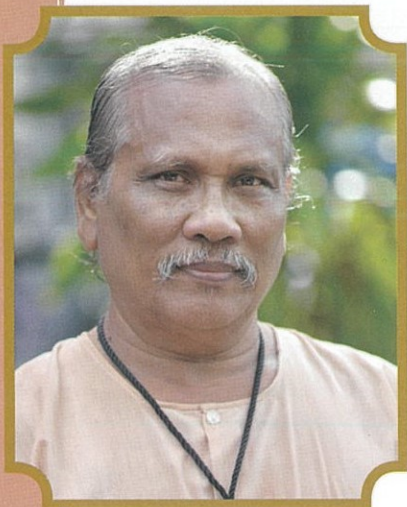

นิคม นกอักษร

ครูช่างถมเงินแห่งเมืองปากพ่อง

“การเป็นช่างที่ดีต้องรู้ในคุณค่าของวัสดุ เศษเงินแม้จะเป็นเศษเล็กเศษน้อย พวกเธอก็ต้องเก็บ มองเขาเป็นครูและเป็นวัสดุที่มีค่าราคาแพง ซึ่งนับวันยิ่งจะหมดไป สมัยที่ครูเรียนปี ๒๕๑๐ เม็ดเงินบริสุทธิ์ น้ำหนัก ๑ บาท ราคาไม่เท่าไร แต่ปัจจุบันปี ๒๕๕๕ เงินน้ำหนัก ๑ บาท ราคาประมาณ ๕๐๐-๖๐๐ เข้าไปแล้ว และจงคิดเสมอว่าการทำเครื่องถม ใจรักอย่างเดียวไม่พอ ต้องทำบ่อยๆ การเรียนรู้ไม่มีวันจบ”

นิคม นกอักษร

ครูช่างถมเงินแห่งเมืองนคร

ชื่อ-สกุล	นายนิคม นกอักษร
วัน เดือน ปีเกิด	๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๒
สถานที่เกิด	๑ หมู่ที่ ๗ ตำบลปากแพรก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
การศึกษา	- ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดหอยกัน อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช - ชั้นมัธยมศึกษา ม.๑-ม.๖ ที่โรงเรียนปากพนังวิทยา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช - ระดับประโยควิชาชีพ (ปวช.) โรงเรียนศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช (วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช) อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช - ระดับประโยควิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จากโรงเรียนเพาะช่าง (สถาบันเทคโนโลยี ราชมนคล วิทยาลัยเพาะช่าง) ถนนตรีเพชร อำเภอพระนคร กรุงเทพฯ - ระดับปริญญาตรี วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช (คบ. สาขาวิชาการบริหารโรงเรียน) ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัย ราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่อยู่/ ที่ทำงาน	๑ ถนนสระเรียง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทรศัพท์	๐๘๑ ๐๘๒ ๒๕๑๒, ๐๗๕ ๓๔๖ ๓๙๑
บิดา	นายอ่วม นกอักษร
มารดา	นางริน นกอักษร
ครอบครัว	นายนิคม นกอักษร เป็นบุตรคนที่ ๔ ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด ๕ คน สมรสกับนางจิรัฐศรี นกอักษร มีบุตร-ธิดา ๒ คน ได้แก่ ๑. นายวิระ นกอักษร ๒. นางดวงพร ศุภพิสิฐกุล

ประวัติการทำงาน

- รับราชการครู ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๔๒ ที่วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ประธานกลุ่ม “นครหัตถกรรม” สังกัดพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- เปิดร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชื่อ “นครหัตถกรรม” ภายในบริเวณศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง วัดพระมหาธาตุ นครศรีธรรมราช
- เป็นวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิด้านเครื่องถม เครื่องหนัง และงานแกะสลักคุณโลหะ ให้แก่เรือนจำจังหวัดตรัง เทศบาลนครจังหวัดนครศรีธรรมราช ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดนครศรีธรรมราช และสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลงาน รางวัล และเกียรติประวัติ

- ได้รับรางวัลชนะเลิศ ประเภทประติมากรรม (การปั้นภาพคนเหมือนลอยตัวครึ่งท่อน) ระดับประชาชนทั่วไป ในงานการแสดงศิลปหัตถกรรมของนักเรียนและประชาชน ในงานเทศกาลเดือนสิบประจำปี จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒
- ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔
- ได้รับการเชิดชูเกียรติในงาน “๖๘ ปี อาชีวะไทย ก้าวไกลสู่นาคต” เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒
- ผลงานได้รับการคัดสรรให้เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ ๔ ดาว พ.ศ. ๒๕๔๙ และ ๒๕๕๓
- ได้รับคัดเลือกรับรางวัล “ผู้อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย” ประจำปี ๒๕๕๓ ซึ่งจัดขึ้นโดย สมาคมสโมสรวัฒนธรรมหญิง ในพระบรมราชูปถัมภ์ฯ และหนังสือพิมพ์เส้นทางผู้นำ

เกียรติประวัติและผลงานที่ภาคภูมิใจ

- สาธิตการทำเครื่องถม ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
- รับพระราชทาน “เข็มช่างพื้นถิ่น” จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๒ เมษายน (วันอนุรักษ์มรดกไทย) พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่กรุงเทพมหานคร
- ทำกระเป่าถือถมทอง ถวายแด่ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

ชีวิตและการทำงาน

ที่บ้านตำบลปากแพรก อำเภอปากพนัง โกล้แหลมตะลุมพุก ผู้ใหญ่อ่วมกับแม่จิ้น ได้ให้กำเนิดบุตรชาย-หญิง ทั้งหมด ๕ คนด้วยกัน โดยบุตรคนที่ ๔ เป็นเด็กขายน้อยผู้ซึ่งเติบโตขึ้นมาเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในนามของครูนิคม นักอักษรอดีตอาจารย์สอนวิชาเครื่องถม วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช และประธานกลุ่มนครหัตถกรรม

ในวัยเด็กครูใช้ชีวิตอย่างมีความสุขท่ามกลางหมู่ญาติพี่น้อง ครูนิคมบอกว่าเมื่อเริ่มรู้ประสาทีพบว่าตนชอบดูหนังตะลุงเป็นที่สุด แต่การไปดูหนังของครูลึกซึ้งกว่าการออกไปหาความสำราญยามค่ำคืนตามประสาเด็ก เพราะครูพบว่าตัวเองนั้นหลงไหลในเส้นสายลายศิลป์ของตัวหนังตะลุงมากกว่าลีลาไหววูบของแสงเงาที่ปรากฏอยู่บนหน้าจอ

“ผมเป็นคนปากพนัง บ้านอยู่ถัดจากอำเภอไปไม่ไกล ที่หมู่บ้านเรามีพ่อแม่คนหนึ่งเก่งมากเรื่องงานศิลปะ แกเป็นช่างพื้นบ้านที่ชำนาญในการเขียนลายกนก ลายไทย และประดิษฐ์ประดอยสิ่งต่างๆ ได้อย่างสวยงาม ไม่ว่าจะมียานบุญ หรืองานบวชนาค พ่อแม่จะต้องทำหน้าที่หัวหน้าช่างทุกครั้งไป ผมชอบไปนั่งดูแกทำงาน เพราะรู้สึกถึงความสามารถ

“สมัยเด็กๆ ผมชอบไปดูหนังตะลุง ชอบตัวไหนก็จะจดจำลีลาท่าทางมาเขียนเป็นรูปลงในกระดาษ แล้วผมก็ทำอย่างนี้มาตลอดไม่เคยรู้สึกเบื่อ แม้แต่ของเล่น ผมก็ทำขึ้นเอง ใช้ดินน้ำมันว่า บั้นควาย พอผู้ใหญ่มาเห็นเข้าก็ชมเปาะว่าเก่งมาก”

ครูนิคมมีความสุขกับมุมโปรด
ซึ่งรายล้อมไปด้วยเครื่องมือสารพัด
ที่สำคัญยิ่งต่อการทำถมเงิน
Khru Nikhom's favourite spot,
surrounded by the tools of
his trade.

ด.ช.นิคมเริ่มฉายแววความเป็นศิลปิน ตั้งแต่เข้าเรียนชั้นประถมที่โรงเรียนวัดหอยกัน โดยมีความโดดเด่นมากทางด้านศิลปะ ครูบอกว่า เป็นเด็กบ้านนอกที่แอบหวังเล็กๆ ว่าสักวันคงจะได้เรียนศิลปะกับครูมืออาชีพ และในระหว่างรอนั้น ครูพัฒนาตัวเอง ด้วยการหมั่นฝึกฝนทักษะอยู่เสมอ

ซ้ายบน / Left Top
กำไลถมเงินอันประณีต
สนนราคาคิดตามน้ำหนัก
A finely crafted silver niellaware
bracelet, sold by the weight.

ซ้ายล่าง / Left Bottom
ผอบถมเงินลายกนกขนาด
หนึ่งในชิ้นงานอันภาคภูมิใจของครูนิคม
A silver niellaware box -
one of Khru Nikhom's
most prized creations.

"ผมมองว่าการเรียนศิลปะเป็นเรื่องที่ทำท้าย พอจบชั้นป.๕ ผมได้เข้ามาเรียนต่อชั้นมัธยมที่โรงเรียนปากน้ำงวิทยา โดยที่ผลการเรียนศิลปะอยู่ในลำดับต้นๆ ของห้อง พอจบชั้นมัธยม ผมจึงไม่ลังเลที่จะสมัครเข้าเรียนต่อที่วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สมัยนั้นเขาเรียกประโยควิชาชีพสามัญ ซึ่งเป็นแห่งเดียวที่สอนทางด้านศิลปะอย่างเป็นระบบ

"สมัยก่อนการเรียนภาคปฏิบัติที่นี้เข้มข้นมาก ใช้เวลาเรียน ๓ ปี แต่จะไม่เน้นวิชาสามัญ ผมรู้จักเครื่องถมเป็นครั้งแรกที่นี่ สมัยผมมีคนเรียนน้อยมาก ปีแรกๆ ถึงกับต้องจ้างคนมาเรียนปีละ ๕๐ บาท เพราะทางโรงเรียนต้องการอนุรักษ์การทำเครื่องถมไว้ให้คงอยู่กับชาวนครสืบไป ผมไม่ได้ชอบเครื่องถม แต่เลือกเรียนเพราะวิทยาลัยแห่งนี้เป็นศูนย์รวมของการสอนศิลปะทุกแขนง มีทั้งวิชาปั้น การแกะสลัก และจิตรกรรม ยุคนั้นนักเรียนผู้หญิงเก่งมาก และพอใกล้เทศกาลเดือนสิบ พวกเราจะตื่นเต้นกันมาก เพราะจะได้มีโอกาสนำผลงานไปโชว์ในงานซึ่งจัดขึ้นอย่างใหญ่โตที่วัดมหาธาตุ"

“เมื่อเรียนผ่านไปได้ ๑ ปี เพื่อนสนิทคนหนึ่งชวนไปสอบตำราจที่ยะลา แต่ผมอายุไม่ถึงเกณฑ์ ทำให้ต้องกลับมาเรียนที่เดิม เด็กบ้านนอกสมัยก่อนหากใครเข้ามาเรียนในเมืองมักต้องไปพักอยู่ที่วัด ผมเองโชคดีที่ท่านเจ้าอาวาสวัดมเหยงค์ท่านเมตตาให้พักอยู่ด้วย พร้อมทั้งมอบหมายตำแหน่งหัวหน้าเด็กวัดให้ เมื่อท่านทราบว่าผมเรียนศิลปะ เวลาที่วัดมีงานเกี่ยวกับงานช่างศิลป์ ท่านจะเรียกใช้ผมเสมอ”

เมื่อได้เข้าเรียนที่วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ตักศิลาสถานทางด้านศิลปะเพียงแห่งเดียวของภาคใต้ ครูนิคมก็ตั้งหน้าตั้งตาเรียน ขณะเดียวกันก็จัดจ้อรอกคอยเป่าหมายต่อไปคือวิทยาลัยเพาะช่าง พอจบชั้นปวช. ครูจึงมุ่งหน้าเข้ากรุงเทพฯ โดยท่านเจ้าอาวาสวัดมเหยงค์เมตตาฝากฝังให้พักอยู่ที่วัดราชบพิตร

“ที่เพาะช่างผมไม่ค่อยได้เรียนเรื่องเครื่องถม แต่เฉลี่ยไปเรียนสาขาอื่นด้วย เช่น โลหะทองแดง เครื่องเงิน ทองเหลือง การมาอยู่กรุงเทพฯ ทำให้ผมได้เปิดหูเปิดตา มีนิทรรศการศิลปะดีๆ ให้ดูมากมาย ซึ่งตรงนั้นผมถือว่าเป็นประสบการณ์ที่ดีมาก ผมเรียนที่เพาะช่างจนกระทั่งจบชั้น ปวส. ซึ่งสมัยนั้นถือว่าสูงมาก สามารถเป็นครูได้เลย”

เมื่อเรียนจบ ครูหมายใจว่าจะเดินทางขึ้นเหนือไปเชียงใหม่ เพราะรักในงานศิลปะและภาพยนตร์ ต้องการเป็นคนเบื้องหลังมากกว่า แต่ชีวิตให้ถึงกาลพลิกผันอีกครั้งเมื่อครูเมือง สันสุรงค์ มาเห็นฝีมือลายมือของครูนิคม จึงขอร้องให้ช่วยกลับไปสอนที่วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช เพราะเป็นจังหวะที่ทางวิทยาลัยกำลังเปิดสอบบรรจุครู

“ความจริงผมไม่ได้อยากเป็นครู แต่หมายมั่นปั้นมือว่าเมื่อเรียนจบจะขึ้นไปเชียงใหม่ เพื่อทำงานด้านภาพยนตร์ แต่ติดที่เกรงใจครู ซึ่งอุตสาหกรรมเย็บปากขอร้องด้วยตัวเอง ผมจึงตัดสินใจกลับมาสอบเข้ารับราชการครูที่วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ผมสอนอยู่ ๒๗ ปีก็ลาออกมาตอนอายุ ๕๐ ปี”

ครูนิคมอำลาชีวิตพ่อพิมพ์ของชาติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ แต่หาได้วางมือจากการทำเครื่องถมไม่ เมื่อเป็นอิสระจากงานประจำ ครูเดินหน้าทำธุรกิจเล็กๆ ด้วยการเปิดร้านนครหัตถกรรม รับออกแบบงานศิลปะ ผลิตเครื่องถม และเครื่องประดับชนิดอื่นๆ อย่างเต็มรูปแบบ และเป็นแกนนำในการจัดตั้ง “กลุ่มนครหัตถกรรม” สังกัดพัฒนาชุมชนนครศรีธรรมราช เพื่อสืบสานงานเครื่องถมนครให้คงอยู่สืบไป

เครื่องถมเงินแบบต่างๆ
ซึ่งครูนิคมรังสรรค์ขึ้น

A collection of silver nielloware
created by Khru Nikhom.

❖ การสร้างสรรค์ และงานชิ้นเอก ❖

ครุณีคมได้ฝากฝีมือเปี่ยมอัตลักษณ์ดังกล่าวขึ้นในงานชิ้นเด่นอันหลากหลาย แต่ละชิ้นสะท้อนเอกลักษณ์ของงานเครื่องถมเมืองนครซึ่งสืบทอดกันมายาวนานจากรุ่นสู่รุ่น

“งานของผมจะทำด้วยมือล้วนๆ ไม่ว่าจะเป็นการ แฉริต เคาะขึ้นรูป หรือสลัก ลวดลาย ทำให้ได้ชิ้นงานที่ประณีต งานทำมือจะสังเกตได้จากด้านในของชิ้นงาน พอมองจะเห็นรอยสลักนูนขึ้นมา แต่ถ้าเป็นงานทำด้วยเครื่อง หรือลายกั๊กกรวด ด้านในจะไม่มีรอยนูนให้เห็น”

หนึ่งในชิ้นงานแสนภูมิใจคือตลับใส่กรอบพระเปิดปิดได้ ที่ครุบรรจงสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยมีรูปลักษณะเป็น ตลับถมทอง ลวดลายไบเทค ทรงสี่เหลี่ยม

อีกหนึ่งผลงานคือกระเป๋าทองที่ครุณีคมจัดทำขึ้นถวายพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ชิ้นนี้เป็นกระเป๋าทองขึ้นรูป สลักลวดลายทั้งใบ มีบานพับเปิดปิดได้

ส่วนงานชิ้นใหญ่ที่นำความภาคภูมิใจมาให้ครุเช่นกัน เป็นถ้วยถมทองผสมถมเงินขนาดใหญ่ ด้านบนเป็นเศียรพระวิษณุกรรมลงรักปิดทอง รองด้วยพานถมทองและชั้นน้ำมีฝาปิด โดยมีฐานเป็นรูปสลักแผ่นที่ ๑๔ จังหวัด ภาคใต้ทำด้วยเงิน วางบนฐานไม้กลึงถมทอง ความสูงถึง ๒ ฟุต จัดทำขึ้นเพื่อเป็นถ้วยรางวัลการแข่งขันเรลลีการกุศลประจำปีของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตอุเทนถวาย

← ถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อสืบสานงานศิลป์ →

แม้จะลาออกจากราชการแล้วก็ตาม แต่ถึงกระนั้นจิตวิญญาณของความเป็นครุฑก็หาได้จืดจางไปไม่ ครูนิคมยังเปิดบ้านในซอยสระเรียง เป็นศูนย์การเรียนรู้ชั่วคราว พร้อมทั้งสาธิตกระบวนการทำเครื่องถมอยู่ตลอดเวลา มีนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ มาขอความรู้เรื่องเครื่องถมจากปรมาจารย์อย่างครูนิคมอยู่เนืองๆ

นอกจากนี้ครูนิคมยังเป็นวิทยากรคนสำคัญของเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานของจังหวัด สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ที่อำเภอพิปูน รวมทั้งเรือนจำจังหวัดตรัง ในการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องเครื่องถมให้แก่คนทั่วไป ครูนิคมบอกว่าทุกวันนี้มีได้ลงมือทำเองเหมือนแต่ก่อน “จึงไม่เห็นประโยชน์ที่จะหวงแหนวิชาความรู้ด้านนี้ให้ตายไปพร้อมกับตัวเองทำไม”

ทุกวันเราจึงได้ยินเสียงค้อนกระทบกับทั่งอยู่ตลอดเวลา โดยมีครูยืนกำกับอยู่ใกล้ๆ คอยชี้จุดบกพร่องให้ลูกศิษย์เห็น พร้อมทั้งย้ำเตือนถึงการตระหนักในคุณค่าของวัสดุคือ “เงิน” ครูนิคมบอกว่า “การเป็นช่างที่ดีต้องรู้ในคุณค่าของวัสดุ เศษเงินแม้จะเป็นเศษเล็กเศษน้อยพวกเธอก็ต้องเก็บ มองเขาเป็นครูและเป็นวัสดุที่มีค่าราคาแพง ซึ่งนับวันยิ่งจะหมดไป สมัยที่ครูเรียนปี ๒๕๑๐ เม็ดเงินบริสุทธิ์น้ำหนัก ๑ บาท ราคาไม่เท่าไร แต่ปัจจุบันปี ๒๕๕๕ เงินน้ำหนัก ๑ บาท ราคาประมาณ ๕๐๐-๖๐๐ เข้าไปแล้ว และจงคิดเสมอว่าการทำเครื่องถมใจรักอย่างเดียวไม่พอ ต้องทำบ่อยๆ การเรียนรู้ไม่มีวันจบ การที่เราใช้ประสบการณ์แหวกรูปแบบไปจากเพื่อน งานใหม่เราก็ได้ งานเก่าก็ยังคงอยู่ จะทำให้เราได้เปรียบ คนจะเห็นว่าเราไม่อยู่กับที่”

ในอดีตเครื่องถมเป็นเครื่องราชูปโภคชั้นสูง ใช้ประกอบในพระราชพิธีสำคัญๆ หรือใช้เป็นเครื่องบรรณาการ ยุคสมัยหนึ่งช่างทำเครื่องถมเสื่อมความนิยมลงไป เพราะขาดช่างผู้ทรงภูมิความรู้อย่างแท้จริง หลังจากนั้นเครื่องถมได้กลับมาแพร่หลายอีกครั้ง เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมด้วยการรวบรวมช่างเครื่องถมสายสกุลนครศรีธรรมราชมาไว้ที่ศูนย์ศิลปาชีพฯ เพื่ออนุรักษ์งานเครื่องถมนครให้คงอยู่สืบไป

ซ้าย / Left

การถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ลูกศิษย์ซึ่งครุมุ่งมั่นมาตลอดชีวิต
Imparting knowledge to younger generation.

ซ้ายล่าง / Left Bottom

การแรกลายหรือแรเงาลายเพื่อความงามของเครื่องถม
Accentuating every line to enhance its beauty.